

Lietuvių totoriai

Nr.3(74) 2004 m. kovo mėn. Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos laikraštis
www.tatary-litwy.8k.com Leidžiamas nuo 1995 m sausio mėn.

Mūsų ansamblio „Alije“ kelionė į Lenkijoje vykusį tarptautinį Lietuvos ir Lenkijos tautinių mažumų festivalį

Olga Ščuckaja, VPU absolventė

Raginama Ismailo Jakubovskio, nusprendžiau parašyti dar vieną straipsnį – apie jau penktą mūsų ansamblio kelionę į Lenkiją. Taigi, kviečiu pasiskaityti...

Lapkričio 15-16 dienomis mūsų ansamblis „Alije“ dalyvavo Lenkijoje vykusiame tarptautiniame Lietuvos ir Lenkijos tautinių mažumų festivalyje. Ši trumpa kelionė man paliko daug malonių išpūdžių, kuriais norėčiau pasidalinti ir su laikraščio „Lietuvos totoriai“ skaitytojais.

Išvažiavome mes iš Grigiškių, kur vidurdienį mūsų atvažiavo Alytuje išnuomotas autobusas. Mes išvykome į kelionę dešimties žmonių, t.y. mūsų vadovo Aleksandro Melecho, solistų Žanos, Leilos, Eugenijaus ir šešių šokėjų: Jelenos, Svetlanos, Inos, Žanos, Marijos ir manęs. Alytuje prie mūsų prisijungė šios kelionės organizatoriai ir, linksmai besišnekėdami, netrukus atvykome į pasienį. Teko laukti apie porą valandų ir tada ramiai, be problemų, perkirtome sieną. Iki miestelio, kuriame turėjo vykti pirmasis koncertas, reikėjo nuvažiuoti tik 40 kilometrų, tad labai greitai pasiekėme miestelį pavadinimu **Punskas**.

Koks trumpas bebūtų kelias, vis tiek mes buvome nemažai pavargę, tačiau kai tik išlipome laukan prie Kultūros Namų, šaltokas rudeninis oras greitai mus išjudino. Koncerto pradžia buvo suplanuota septintai valandai ir, turėdami porą laisvų valandų, mes spėjome pakartoti savo programą naujoje scenoje. Kas labiausiai nustebino mane, tai žiūrovų nuoširdumas ir palaikymas. Mūsų pastangos irgi nenuėjo veltui: po kiekvienos dainos ir šokio salė tiesiog paskėsdavo ovacijose.

Po koncerto visų dalyvių laukė šventinė vakarienė, pilna visokiausių saldžių patiekalų. Nenoriai atsisveikinę, pradėjome ruošti į kitą kaimyninį miestelį – **Seinus**, kuriame turėjome nakvoti. Mus atvežė į Lietuvių Kultūros Namus, kur maloniai mane nustebino tai, kad mus pasitiko lietuviškai, todėl mes

lengvai galėjome susišnekėti, jausdamiesi tarsi būtume atsidūrę gimtojoje Lietuvoje. Po to labiausiai mums rūpėjo, kad nepasiklystume mums nežinomo pastato koridorių labirintuose. O ryte, pusryčiaudama jaukioje kavinėje, aš visiškai pamiršau, kad esu Lenkijoje. Tik šalia sėdintys žmonės priminė apie tikrovę.

Antras koncertas turėjo būti tuose pačiuose Lietuvių Kultūros Namuose, todėl mums niekur nereikėjo išvažiuoti. Turėdami porą laisvų valandų iki repeticijos ir pasirodymo, negaišdami laiko, keli žmonės iš mūsų kompanijos, įskaitant mane, išėjo pasivaikščioti po miestelį. Žmonių buvo mažai, nes tuo laiku bažnyčioje vyko mišios. Beveik visos parduotuvės buvo uždarytos, dirbo tik maisto parduotuvės. Naudodamiesi šia proga, mes nusipirkome visokiausių saldumynų. Neapsiėjome ir be fotoaparato: atsiminimui nufotografavome Seinų miestelio gražią gamtą ir aukštą bažnyčią. Greitai atėjo laikas repetuoti. Šį koncertą suplanavome ne visai įprastai, žiūrovų laukė siurprizas: visiems vadovams patiko mintis paskutinį numerį, linksmą šokį, mūsų ir lenkų ansambliams atlikti kartu, kaip draugystės ir santarvės išraišką tarp tautinių mažumų iš įvairių šalių. Atitinkamai repetavome ilgiau, atkakliau, buvome įdėmesni. Po skanių ir sočių pietų pradėjome ruošti pasirodymui. Nors šis koncertas jau buvo antras, tačiau, visi kažkodėl tai jaudinosi labiau negu Punске. Numeriai pavyko puikiai.

Deja, iškart po koncerto mums reikėjo ruošti važiuoti į Lietuvą. Su visais atsisveikinę, apie šeštą valandą vakaro išvykome iš Seinų miestelio. Kaip įprasta, kelionė namo vyko greičiau, ir jau dešimtą valandą mes buvome Grigiškėse. Mano galva, bet kuri kelionė palieka daug malonių išpūdžių, todėl ir šį kartą kiekvienas iš mūsų turėjo, ką papasakoti savo artimiesiems, pradžiuginti jų sielą ir širdį.

Priešais Lietuvių Kultūros Namus Seinuose.

Šilutės urėdo užuovėja žaliajam pamariui

Lietuvos nepriklausomybės dienos proga medaliu „Už nuopelnus Lietuvai“ apdovanotas Lietuvos totorių atstovas Stepas Bairašauskas. Apie tai vasario 17 dienos laikraščio „Respublika“ numeryje išspausdintas didelis straipsnis, kuriame aprašyta Šilutės rajono urėdo Stepo Bairašausko veikla. Perspausdiname šį straipsnį.

Apdovanojimą įteikė Lietuvos prezidentas Rolandas Paksas.

S. Bairašauskas gimė Adamonių kaime prie Raižių. Užaugo daugiavaikėje šeimoje. Mokėsi Žemės ūkio akademijoje. Daug metų dirbo Lietuvos miškų ūkyje. Jis jau pensininkas, bet tęsiasi savo miškininko tarnybą. Tokie sąžiningi ir tvirti žmonės, ištikimi savo principams, labai reikalingi Lietuvos visuomenei, ypatingai dabar, kai vyksta bendro žmonių turto, sukaupto per ilgus sovietinius metus, pasisavinimas.

Aldona KVEDARIENĖ

Vakar, Lietuvos valstybės dieną, ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medalis įteiktas ir Šilutės miškų urėdai Stepui Bairašauskui.

Už nuopelnus Lietuvai, už pilietinę poziciją, - taip oficialiai įvertinti šio Šilutės miškus auginančio žmogaus nuopelnai. Iš tiesų už jo pečių-užuovėja ne tik čia aštrių vėjų gairinamam miškui - visam žaliajam pamariui.

42 metai - jau taip. Tik anais laikais pamari reikėjo ginti nuo žvėrių. Čia buvo aukštų nomenklatūrininkų medžioklės plotai, tad žvėrys bandomis kaip gyvuliai gandydavosi.

Tačiau nuo žvėrių mišką ginti būdavo lengviau - tereikėjo jį po keliolika kartų sodinti. Sodino, ir nieko - užaugo miškas: kokie gražūs dabar pamario miškai...

Sunkiau dabar - kai reikia juos ginti... nuo žmogaus. Žvėris, jei neleidžia praeiti, gali jį aplenksti. „Matau: ant biržės stovi briedis. Arčiau einu, dar arčiau - nė krust. Nerizikavau, per penkis metrus aplenkiau“, - pasakoja Šilutės urėdas, koks tankumas žvėrių būdavo.

O žmogaus taip lengvai neaplenksi. Jis pats pas tave atvažiuos. Ir subtiliai primins, kad už pilietiškumą ir principumą kišenėje sprogs sprogmuo...

Už holofitines pievas

Kai matininkas Jonas Ožolas atnešė Kintų kadastrinės vietovės projektą, tereikėjo vieno ir paskutinio - Šilutės miškų urėdo Stepo Bairašausko parašo.

Nuo Kintų iki Ventės 9 kilometrų ruožas pamariu buvo išraižytas mažais ir didesniais sklypeliais. Kiekvienas taip, kad prieitų prie vandens.

O kas tokie pretendentai, paklausęs Stepas. Miškininko karjerą jis pradėjo Kintų girininku. Būdavo važiuoja į Šilutę su portfeliu - dokumentus į miškų ūkį veža, o konduktorė klausia: berniuk, ar turi pažymėjimą. Tuomet jis buvo toks pats berniokas, tik iš Dzūkijos Adamonių kaimo Punios seniūnijoje. Bet lygiai toks, kaip ir tie, važiuoja iš Kintų į mokyklą Šilutėje. Užaugo kartu - 18 metų girininku Kintuose.

Ne vieno vietinio nematau, vartydamas tą Ožolo projektą, tarė Stepas. Tai jie čia prisiregistravę, atsakė jam matininkas. Policija tegul - ne jis tikrina, ar tokie gyvena.

O Stepas išėjo tikrinti. Pirmiausia pas

Šilutės žemėtvarkos skyriaus vedėją Artūrą Juočą. Nieko jam nepasakė tą kart A.Juočas. Bet iš žvilgsnio supratus Stepas, kad anas negali, o jis gali važiuoti pas žemėtvarkininkų viršininkus. Bet Klaipėdos žemėtvarkos departamento direktorius Stanislovas Tamolis jam atsakęs trupai: per vėlai. Žmonės išvadų prisipirko, pinigus sumokėjo. Dar ir pavyzdį davė: kaip Skuode. Tvenkinio miesto viduryje visuomenės reikmėms neįsirašė, o dabar, kai reikia žmonėms už išvadas žemes atkelti, skuodiškiai neįsileidžia.

Tada Stepas į Kauną. Miškotvarkos institutą: permatuokit, kiek miško, kiek pievų. Permatavo. Šilutės urėdija už darbą projektuotojams sumokėjo. Stepas su naujais projektais - į Ožolo projekto svarstymą: su pievomis kaip bus, dar neaišku, o miško tai jau tikrai negausite, pareiškia. Koks čia miškas - krūmai, šoko žemėtvarkininkai. Jūs miškininkui neaiškinait, kas yra medis ir kas - krūmas: karklas-tai krūmas, o juodalksnis, eglaitė, pušaitė - kad ir milimetro aukščiau, medis bus rytoj. Stepui pritarė ir jo pakviesti Žaliųjų judėjimo pirmininkas Rimantas Baraziulis, ir Nemuno deltos regioninio parko, kurio teritorijoje - pamarys, ir Klaipėdos aplinkos apsaugos departamento ekologai.

Milimetrinį mišką atkovojęs, Stepas - dar ir į Vilnių. Į Miškų departamentą. Aplinkos ministeriją: skubiai tvirtinkit ekologiškai svarbias teritorijas. Juk tos pievos pamaryje - holofitines: jose auga tokie augalai, kurie pakelia sūrų vandenį. Ne daug tokių Lietuvoje.

„Džiaugiausi aplinkos ministro Arūno Kundroto operatyvumu: pamario pievos buvo įtrauktos į saugomų teritorijų sąrašus“, - kartu su Šilutės miškų urėdu vakar ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ komandoro kryžius įteiktas ir aplinkos ministrui Arūnui Kundrotui.

Baudžiamoji byla

Iš draustinio pievų buvo išginta ir aukštas pareigas ėjusių vietinių teisėsaugos pareigūnų.

Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT) Stepui Bairašauskui iškėlė baudžiamąją bylą.

Ne STT kaltina urėdas - savo pavaduotoją Viktorą Aužbikavičių. Jam buvo pavesti darbai, susiję su žemės reforma. Pasitikėjo juo urėdas: dirbo žmogus, tegul dirba. Paskui pamatė kad į privatiuosius plotus įtraukti ir valstybinės

reikšmės miškai.

„Kai lygina ribas, tai į pievas ir žemės ūkio naudmenas atrežia ir miško. Hektarą šimtamečio ažuolyno Norkaičių girininkijoje. Pagėgių - pušyno. Pėžaičių - visa girininkija“, - pasipiktino urėdas.

O Pėžaičių girininkas - tai tau ir girtuoklis! Paskutinį kartą, urėde, dievagodavosi su kvapu sugautas. Netikiu, Vaclovai, sakydavo jam Stepas. Bet gal iki Vaclovo pensijos būtų tikėję, jei valstybės miškuose ant tvenkinio kranto jis savo sūnui, žmonai žemės nebūtų suraitęs. V.Stanevičius pensijos nesulaukė - gal dabar pirtelėse šalia girininkijos linksminasi su savo svečiais?

O V.Aužbikavičius iš naujo valdas ėmė formuoti ir atnešė urėdai pasirašyti įsakymą, spausdintą spausdinimo mašinėle. Kodėl mašinėle, nustebino urėdas: urėdija jau buvo kompiuterizuota. Atidžiau įsižiūrėjęs pastebėjo urėdas, kad įsakymas parengtas atbuline data - dvejų metų senumo. Taip žemėtvarkininkai liepė daryti, paaiškino urėdai pavaduotojas. Urėdas pasirašė, įsakymas po dviejų savaičių atsidadė teisėsaugininkų rankose.

„Sau naudos siekiau?“ - retoriškai klausė Temidės tarnų urėdas. Nauda naudai, bet dokumentų klastojimas - taip pat nusikaltimas.

Tik tada, kai kilo visuotinis žemėtvarkininkų skandalas, STT bylą S.Bairašauskui nutraukė.

Už Kintus

Kintuose, ant marių, „Minijos nafta“ šiandieną jau būtų pumpavusi naftą. Bet dviejose aikštelėse reikėjo iškirsti mišką. Todėl ir jie atėjo to paskutiniojo parašo.

Su visais projektais buvo suderinti - architektais, aplinkosaugininkais, ugniagesiais, gyventojų sveikatos sergėtojais, stebėjosi Stepas.

Jis ir vėl nesirašė - kitaip mane mano valdžia kitą dieną iš darbo turėtų išstrenkti, atsakė jis naftininkams.

Jeigu dviem aikštelėms po 2 ha iki vandens miško iškirsi, kita tiek jo vejas išvers.

Naftininkai aikštelių projekto sąlygų ėmė važinėti pas urėdą, urėdas - pas Kintų gyventojus. Apie tai, kad naftininkai iš jų nori atimti vienintelę prieplauką ir paplūdimį, kintiškiai iš urėdo sužinojo.

Kai Kintų bendruomenė sukilo, kai sudarė komitetą, važiavo pas Seimo pirmininką Artūrą Paulauską, atskrido sraigtaspar-

niu ir šalies prezidentas Rolandas Paksas. Urėdas neslepia, kad sutiko jį, apsakė, kuo pavirs graži žvejų gyvenvietė, jeigu čia bus pradėta siurbti nafta.

Po to jau neįtikino „Minijos naftos“ generalinio direktoriaus pavaduotojas Ignas Vaičeliūnas, kad Lietuva iš šio verslo turės naudos. Nauda jau buvo suskaičiuavęs urėdas: lengvatiniai mokesčiai, dividendų - 58 milijonai, nafta - į tanklaivius, Lietuvai-teršalai.

Grasinimas susprogdinti

Po pralaimėtos naftininkų kovos Šilutės urėdas turėjo dar vieną susitikimą.

Jis negali skelbti su kuo tada kalbėjosi: grasinimas, kaip nusikalstama veikla, dar neįrodytas. Bet ši pokalbi jis jau daug kam yra persakęs: Poliaką Klaipėdoje pažinojai? Pažinojai, atsakęs Stepas. Žinai, kad ir jis prieš „Minijos naftą“ ėjo, o pats sprogmenį kišenėje nešiojosi? Tai - tavo nuomonė, dar nesupratęs Stepas. Ne, tai prokuratūros nuomonė, reikšmingai pabrėžė pašnekovas. Vaikine, dabar supratau, kodėl tai man sakai, bet jeigu kas man atsitiks, taip pat visi žinos, perspėjo pašnekovą Stepas. Aš pajuokavau, pašnekovo būta gudraus.

Už medieną

Šilutė - pašonė didžiųjų medienos perdirbimo fabriku. Miško vagims, atrodo, ši urėdija turėtų būti palankiausia vieta. Tačiau vagys Šilutę aplenkia.

Tikroji jų gauja į Šilutės urėdijos valdas bandė įsisukti prieš penkerius metus. Tuomet iš Žemaitkiemio girininkijos pavogė apie 70 kubų. Sugauti Plungėje klaidėdichiai vežėjai prisipažino, jog vežė ir iš Juknaičių girininkijos. Urėdas pasikvietė girininką Benedikta Klumbį: ar nieko tavo miškuose nedingo, paklausęs. Ne, ne, išsigynęs girininkas. Tik tada, kai vietos laikraštis aprašė, kad Juknaičių girininkijoje išvežta 50 kubų medienos, atbėgo girininkas. Vėlu, vaikine, pasakęs jam urėdas. E.Klumbys girininku jau nebedirba. O urėdas nuo tos dienos kartkartėmis naktimis išvažiuoja į miškus. Niekam to nesakęs. Net žmonai.

Kaltinimas šmeižtu

Užtat Šilutėje eigučiai ir girininkai net malkautojus pastebi. Urėdas rengėsi į Vilnių, į apdovanojimo ceremoniją, kai sulaukė skambučio: važiuoja džipas pilnas trinkelė. Sekite ir skambinkite policijai, kaip paprastai patarė urėdas.

O tyrėjai pareikalavo surasti vietą, iš kur mediena paimta. Kitaip, išpėjo, vežėjai gali išskelti baudžiamąją bylą už šmeižtą.

Kai vasarą urėdijos medžioklės žinovas Povilas Gumbelevičius grįžtvinio kulkomis išvaikė brakonierius, gulėjusius parengtyje ant medžioklinių, vienas jų - Kęstutis Kirčius iš Inkaklės kaimo pagrasino Povilui išskelti baudžiamąją bylą už pasikėsinimą jį nužudyti. Bet bylos neiškėlė, tačiau panašu, kad ir brakonieriai

liks nenubausti.

Už mišką

Prieš porą savaitių Šilutės urėdas pats tapo tyrėju.

Šį kartą neprašytas Šilutės žemėtvarkos skyriaus vedėjas A.Jučas jam pranešė, jog girininkijoje mėginama privatizuoti 18 ha valstybės miško.

Į Šilutės rajono apylinkės teismą jau kreipėsi Marija Mockaitienė ir pareiškė, kad jos tėvas Pranas Jukarys iki 1940 metų Usėnų seniūnijoje valdė 18 ha miško ir 12 ha ariamos žemės. UAB „Šilutės hidroprojektai“ inžinierė Milda Grikšienė jai nubraižė planą, ant kurio pasirašė liudininkai. Kadangi archyvo dokumentų nėra, beliko, kad liudininkai paliudytų teisme, šis nustatytų juridinį faktą ir 150 tūkst. litų už brandų mišką subirs kažkam į kišenę.

Urėdas išėjo ieškoti šišioniškių. Oi, pone, ten niekadados nebuvo jokio Junkario, dainuote išdainavo šišioniškis iš Usėnų Gintaras Sviderskis. Ten buvo Miklovaičio dvaras. Miklovaitis gyveno su motina ir buvo nevedęs, po karo į Lietuvą nebeįėjo.

Taip viską smulkiai išdėstė šišioniškis. „Aš ir plianą turiu“, - minkštindamas balsius dar pridūrė. Šį plianą, kai reikėjo savo žemę susigražinti, jo brolis iš Vokietijos atsiuntė - ištiesė planą senukas. O jame - net kvartalai sužymėti. Urėdas greitai tą planą nukopijavo. O tada - pas tuos liudininkus, kurie pasirašė ant šiandieną matininkės nubraižyto.

Edvardas Jasaitis Usėnuose atsitraukė greitai. Pažįsta jis Praną Junkarį. Bet tą, kuris Kavoliuose gyveno ir kuris ten žemės bei miško turėjo. Kiek turėjo, Edvardas nežino. O kodėl pasirašė, kad čia Usėnų seniūnijoje, turėjo? Kokį popierių padavė, ant tokio pasirašė.

„Tai man raštu ir patvirtink“, paprašė urėdas. Edvardas nesispyrijo.

Sunkiau buvo surasti antrą liudininką - Bronę Rubšienę. Gyveno ji Grabupiuose, pas dukterį Danutę.

Bronė tvirtino pažįstanti pretendentę Mariją Mockaitienę. O kaip tamsta susipažinai, juk pati gimusi Šilgaluose, kur žirgynas, o ji - Kavoliuose: 12 kilometrų skyrė, - svarstė urėdas.

Šokiuose, Bronė sako, susipažinom. Bet kad Marija 15 metų už tamstą jaunesnė. Tai kad ji labai jauna pradėjo į šokius vaikščioti. Bet tada tamsta nelabai jauna...

Toks pokalbis, matyt, išmušė iš vėžių Bronės šeima: ir duktė, ir anūkas Audrius išrėžė: sakėm, kad nereikėjo sutikti.

Ir antroji liudininkė pasirašė po tiesa, o į teismą neatvyko nei pretendentė, nei liudininkai.

„Jei miškas buvo tavo - tavo amžinai. Pamesto miško nebūna. Tad nei rasti jo, nei kilnoti neįmanoma. Miškas turi gilius šaknis“, - sakė Šilutės urėdas.

"Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės totoriai"

Tokiu pavadinimu buvo išspausdintas technikos mokslo daktaro, Kauno technologijos universiteto docento Jono Ridzvanavičiaus straipsnis dviejuose kovo mėnesio laikraščio „Tėviškės naujienos“ numeriuose. Straipsnio autorius daugiau nei 10 metų vadovavo Kauno apskrities totorių bendruomenei, penkerius metus buvo Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininku.

Vykdydamas šias visuomenines pareigas, J. Ridzvanavičius daug dėmesio skyrė Lietuvos totorių istorijai. Medžiaga, kurią siūlo autorius skaitytojams, yra originalus savotiškas požiūris į Lietuvos totorių istoriją.

Autorius akcentuoja dėmesį į tokius istorinius momentus kaip totorių apsigyvenimas Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje (LDK), jų integracija naujoje tėvynėje, kurie mažai žinomi plačiajai visuomenei. Pavyzdžiui, autorius prisimena, kad Kaune iki 1930 metų buvo dvi gatvės, pavadintos totorių vardu - Didžioji totorių ir Mažoji totorių gatvės. Tai dabartinės J.Gruodžio ir D.Poškos gatvės. Šiuo metu yra viena Totorių gatvė, vedanti prie mečetės. Kauno mečetė - vienintelė mūrinė mečetė Baltijos šalyse.

Pasakojant apie istorijos periodą, kai po Lenkijos-Lietuvos valstybės žlugimo Lietuva buvo Rusijos imperijos dalis, autorius kartoją žinomą faktą apie tai, kad Pirmo pasaulinio karo išvakarėse caro kariuomenėje tarnavo 18 generolų iš LDK totorių. Išvardina jų vardus ir pavardes.

Albertas Mažitovas - Lietuvos šachmatų čempionato prizininkas

Albertas Mažitovas užėmė antrą vietą vaikų-paauglių kategorijoje iki 12 metų (M12) Lietuvos šachmatų čempionate, kuris vyko kovo mėnesį kurortiniame Druskininkų mieste. Gabus berniukas jau kelis metus žaidžia šachmatais. Jo treneris - Kęstutis Kaunas. Treneris sako, jog Albertas yra perspektyvus šachmatininkas ir kad jis nusipelnė atstovauti Lietuvai Europos šachmatų čempionate tarp paauglių ir vaikų, kuris įvyks šių metų vasarą, o ten gerai sužaidęs jis turės šansų patekti į Pasaulio pirmenybes

Albertas Mažitovas - vienas iš geriausių sekmadieninės mokyklos prie Kauno mečetės mokinių, moka skaityti Koraną, atlikti namazą. Jį dažnai galima sutikti mečetėje kartu su tėvu Radeku, taip pat geru šachmatininku.

Hadžas mano akimis

Audronė JAKUBAUSKIENĖ

Vardan Allaho Maloningojo, Gailestingogo!

Iki šiol žinojau apie Hadžą tiek, kad tai vienas iš Islamo stulpų, kad kiekvienais metais Kurban Bairamo laikotarpiu Mekoje susirenka daugybė musulmonų iš viso pasaulio ir jį atlieka, na ir dar vieną kitą grynai teorinę detalę. Šiemet gi man pasitaikė puiki proga nuvykti į Meką ir atlikti Hadžą pačiai.

Šiais metais trims Pabaltijo respublikoms Dviejų Šventų mečečių globėjas Saudo Arabijos karalius Fahd Bin Abdul-Aziz El Saud per Islamo reikalų ministeriją paskyrė po penkias vietas. Iš Lietuvos važiuovome penkiese. Iš Latvijos vyko trys, o iš Estijos - keturi žmonės. Grupėje buvome tik dvi moterys, nes moteris į Hadžą gali vykti tik su Muhrin (artimu sau vyru). Kadangi vietos atsirado labai netikėtai ir reikėjo apsispręsti praktiškai per kelias valandas, taigi grupės nebuvo pilnos.

Apskritai Hadžo ritualas pradedamas dvi dienas prieš Kurban Bairamą, tą naktį piligrimai nakvoja Minoje (slėnis netoli Mekos). Pagal planą mes turėjome spėti pradėti Hadžą kartu su visais, tačiau netikėtumai kelionėje gerokai pakoregavo mūsų planus. Pradinis kelionės maršrutas buvo Kaunas-Ryga-Londonas-Džedda. Iki Londono nusigavome ramiai. Keblumai prasidėjo tada, kai, likus pusvalandžiui iki skrydžio į Džeddą, buvo atšauktas mūsų reisas. Beje, kaip po to sužinojome, dėl blogo oro buvo atšaukta ir daugybė kitų reisų. Mes, sąžiningai pasiruošę sutikti karštą Saudo Arabijos klimatą, atidavę visus šiltesnius drabužius ir daiktus į bagažą, likome nakvoti apsnigtame Londone, kas su megztniu, o kas tik su marškiniiais ir, visi kaip susitarę, su šlepetėmis. Kitą rytą išskridome į Ciurichą ir ten laukėme lėktuvo į Džeddą. Tačiau ir iš Ciuricho į Džeddą neišskridome. Dėl kažkokių biurokratinių nesusipratimų likome nakvoti Šveicarijoje. Laikas seko, o mes vis dar kiurksojome Europoje. Kitą dieną, penktadienį, buvo daugiausia įtampos, kadangi Mekkoje piligrimai jau patraukė į Miną, o mes visais įmanomais būdais stengėmės apskritai spėti į Hadžą. Mums buvo likusi para laiko, mat tas, kas suspėja atvykti į Arafatą (vietovė netoli Mekkos) iki Magrib maldos, dar suspėja į Hadžą. Ieškojome bet kokio reiso, per bet kokį miestą, kuriuo spėtumėme atskristi laiku. Tokių nebuvo. Ir tik tada, kai jau visai praradome viltį, netikėtai atsirado reisas per Bachreina ir, kas dar keisčiau, jame atsirado 12 vietų, mat toks kiekis laisvų vietų taip pat iki tol buvo didelė problema. Visgi mums buvo lemta suspėti į Hadžą laiku, todėl šlovė Allahui, mes spėjom. Kelionė buvo tikrai sunki, pabaigoje jau akys temo iš nuovargio. Tačiau likus valandai iki Magrib azano mes visgi atvažiavom į Arafatą.

Mus pasitiko aerouoste, skubiai sutvarkė dokumentus ir beveik nuskraidino į vietą, iki tol nebuvau taip greitai važiuavus automobiliu.

Pagaliau galėjom atsipūsti. Viskas vyko taip greitai, kad nuvykus į vietą pasijutau lyg staiga pasinėrusi į visai kitą pasaulį. Minios vienodai apsirengsio žmonių, neiprastas karštis ir triukšmas. Sakoma, kad Hadžas primena Teismo dieną, kai visi stos lygūs prieš Aukščiausiąjį Allahą. Tą akimirką net šurpas nuėjo per kūną, taip realiai tai įsivaizdavau.

Pasimeldę Zuhr ir Asr maldas bei papietavę po Magrib azano patraukėme į Muzdalifą. Tai - vietovė tarp Arafato ir Minos, kurioje piligrimai privalo praleisti naktį prieš aukojimo dieną (Kurban Bairamo pirmąją dieną). Nepamačius tikrai neįmanoma įsivaizduoti, ką reiškia keliems milijonams žmonių per trumpą laiką persikelti iš vienos teritorijos į kitą. Dalis

eina pėsčiomis, dalis važiuoja autobusais, automobiliais, motociklais... Viskas vyko labai sklandžiai, bet tik su Allaho pagalba, nes tokiame masiniame judėjime sunku nepasimesti. Muzdalifoje pasimeldėme Magrib ir Iša ir ilsėjomės išsitiesę ant kilimų po atviru žvaigždėtu dangum. Po vidurnakčio mus autobusais nuvežė į Miną, ten trims paroms apsistojome palapinėse. Kiekvienas gavom po nuosavą čiužinį, pagalvę bei antklodę, ir tai buvo didžiulė prabanga mūsų pavargusiems kūnams. Minoje kiekvienam Hadžo sezonui įrengiamas ištisas palapinių miestas. Kiekviena jų maždaug po 100 m² ploto, išklota kilimais ir vėsinama oro kondicionieriais. Mūsų palapinėje gyveno apie 45 moteris. Didelė dalis iš Kazachstano, taip pat iš Tailando bei kelios vietinės iš Saudo Arabijos. Būdami Minoje piligrimai turi kiekvieną dieną atlikti Džamarat ritualą, t.y. sumėtyti po septynis akmenėlius į kiekvieną iš trijų šulinių. Šis ritualas simbolizuoja pranašo Abraomo istoriją, kai jam, nešant aukoti sūnų Izmailą, tris kart pasirodė šėtonas ir bandė jį atkalbėti, o jis, savo ruožtu, apmėtė jį akmenimis. Dabar tose vietose iškasti šuliniai, ir į juos piligrimai mēto akmenukus, kurie, turi būti ne didesni už lazdyno riešutą. Nors virš minėtų šulinių įrengti tiltai, kad sumažinti žmonių srautus, visgi ištisą parą tie srautai, atrodo, nesumažėja, žmonės vis plūsta ir plūsta miniomis, o į šulinius visas tris paras lyja nepalijaujantis akmenukų lietus.

Prisipažinsiu, buvo šiek tiek baisu savo valia žengti į tą kunkuliuojančią minią, bet niekur nedingsi jei jau pasiryžai ir atvažiavai, kiekvienas Hadžo žingsnis turi būti atliktas, ir kiekviena jo pamoka turi būti išmokta. Nuolat būdamas tarp nepažįstamų žmonių turi puikią progą išbandyti savo gero musulmoniško elgesio tvirtumą, o patekęs į pavojingą situaciją turi puikią progą nugalėti baimę ir išbandyti savo tikėjimą bei jį sustiprinti, įsisąmonindamas, kad iš tiesų tau nei plaukas nuo galvos nenukris, jei tokia nebus Allaho valia.

Trečią parą išvykome į Meką. Ten atlikome paskutinį Hadžo ritualą Tavafą ir Sai. Tavafas - tai septynis kartus apeiti aplink Kaabą. O Sai - tai septynis kartus eiti tarp Safa ir Marva kalvų. Kadangi atlikinėjome šiuos ritualus naktį, tai buvo sąlyginai mažiau žmonių ir mums pasisekė apeiti Kaabą taip vadinamoje lėkštėje, t.y. aikštėje aplink Kaabą.

Po šių veiksmų Hadžas buvo baigtas. Kitą rytą išvykome į Mediną aplankyti Pranašo mečetės. Tarp Mekkos ir Medinos maždaug 420 km, todėl kelionė truko gerą pusdienį, bet nepailgo, galėjome į valias prisiziūrėti dykumos. Mūsų prie žalumos pripratusiems akims tai buvo ištisų išpūdingų vaizdai. Per langą dažniausiai matėsi trys dalykai: dangus, saulė

Al-Haram mečetė

Mūsų pabaltijiečių grupė

ir uolos. Kartais vaizdą pagyvindavo retą žolę beskabantys kupranugariai arba avių bandos. Ypatingą įspūdį paliko didžiulės senovėje tekėjusių upių vagos ir beždžionės, babuinai, niekada nemaniau, kad dykumoje gyvena beždžionės.

Artėjant prie Medinos vis dažniau pasirodydavo nedideli kaimeliai, kol galop dykumą pakeitė miestas su didingais pastatais ir palmėmis apsodintais skverais. Mus apgyvendino viešbutyje netoli Pranašo (tebūnie Jam taika ir Allaho palaima) mečetės. Gyvenome gana ankštai, bet draugiškai. Šį kartą dalinomės kambarį su seserimis iš Australijos. Buvo smagu susikalbėti angliškai, kadangi apskritai, nemokant arabų kalbos, ten sunkoka. Na, gal ne tiek sunkoka, kiek mažiau įdomu, kadangi ten žmonės tokie malonūs, kad ir be jokios kalbos būsi pavalgydintas, apnakvindintas ir nuvestas kur tau reikia, tačiau neturėsi galimybės plačiau pabendrauti. Medinoje viešėjome tris dienas. Čia prasidėjo nauja veikla – dovanų pirkimas. Medinoje daugybė turgų, po kuriuos labai smagu vaikštinėti, nes nuo prekių akys raibsta, o kainos nėra didelės ir, be to, visada galima bandyti nusiderėti. Kaip besisaugojom, kad nesusirgtumėm, visgi Medinos klimatas pakišo mums koją. Susirgom beveik visi. Medinoje oras žymiai sausesnis ir gana vėjuotas. Dieną tradiciškai karšta, o naktį netgi vėsu, todėl sunku apsisaugoti.

Grįžę į Mekką kiek įmanoma gydėmės. Gydytis slogą ir kosulį tokiame karštyje irgi savotiškai neįprasta. Gal būt dėl to, kad neaišku ko saugotis. Jau atrodo savijauta pasitaiso, kaip žiūrėk išėini į lauką, sušyli, po to - į vėsią parduotuvę ar mečetę ir vėl viskas iš naujo. Tiesa, oras šiomet palyginus buvo vėsus, dieną apie 35°C, o naktį apie 25°C. Kartais dangų net trumpam aptraukdavo debesys. Nors, apskritai, beveik visada švietė saulė. Tačiau saulė ten visiškai kitokia, nevarginanti. Žmonės ten gyvena visiškai kitokiu dienos ritmu. Dirba maždaug iki 13 val. po to ilsisi iki 16 val., o pats pagrindinis gyvenimas vyksta po Magrib maldos, t.y. nusileidus saulei. Mes taip pat nejučia pradėjome gyventi jų ritmu, mat tokį ritmą natūraliai diktuoja gamtos sąlygos, patį vidurdienio karštį norėdamas, nenorėdamas pramiegi, o vakare, orui maloniai pravėsus, norisi išeiti į lauką.

Taigi, praleidę Mekkoje dar apie 5 dienas, išsiruošėm namo, atgal į rūsčią žiemą per ūkanotą Londoną. Kelionė namo vyko sklandžiai ir, nors ir gerokai pavargę, per pusantros paros laimingai pasiekėme namus.

Pabaigoje dar kartą norisi nuoširdžiai padėkoti visiems, kurie suorganizavo šią kelionę, padėjo mums ten nusigauti, rūpinosi mūsų gerove ir lydėjo Šventoje Žemėje.

Lenkijos muftijus - Tomaš Miskievič

Romualdas MAKAVECKAS

Bialostokietis Tomašas Miskievičius tapo po II pasaulinio karo pirmuoju Lenkijos musulmonų Religinės Sąjungos, svarbiausios lenkiškų islamo religijos pasekėjų organizacijos, muftijum. Be šio posto jis tapo ir LMRS pirmininku. Jį rinko 2004 m. kovo mėn. 22 d. Suchovolėje (Podlasės vaivadija) pasibaigęs 15-tas neeilinis LMRS kongresas.

Tomaš Miskievič yra imamas, iki tolei jis buvo Lenkijos imamų Tarybos pirmininku. LMRS pirmininko poste jis pakeitė Stefaną Korickį, kuris vadovavo LMRS nuo 2001 m. kovo ir šio posto atsisakė dėl sveikatos. Jeigu Tomašas Miskievičius kaip kandidatas netenkintų muftijumui keliamų reikalavimų pagal religinį išsimokslinimą, - jis būtų renkamas tik LMRS pirmininku.

Tikrosios jo išrinkimo vietoje S. Korickio priežastys yra dvi. Pirmą yra ta, kad iškilo būtinumas patvirtinti Lenkijos Respublikos Seime naują LMRS įstatymą, kuris būtų 1936 metų įstatymo tęstinumo aktu. Tokio įstatymo projektą Kongresas patvirtino kartu su T. Miskievičiaus išrinkimu. Dabar jį turi patvirtinti dar šios kadencijos LR Seimas. Iš kitos pusės, LR sostinėje Varšuvoje iškilo būtinybė statyti naują mečetę. Kaip žinia, visų mečečių Europos valstybių sostinėse statybas kuruoja ir didžiausia dalim finansuoja Pasaulio Musulmonų Lyga, kurios Europinis filialas randasi Vienoje. Tokiu atveju šalia naujai išrinkto mečetės statybos komiteto pirmininko turi būti gerai arabų kalbą mokantis muftijus, nes pagal naujausius PML reikalavimus statybos kuruotojas turi būti ne arabas, o vietinis asmuo - muftijus. Tai PML daro ryšium su tuo, jog JAV pradėjo nepasitikėti į Europą atvykstančiais arabais dėl padidėjusios islamistų terorizmo grėsmės. Čia noriu pabrėžti, jog islamistų terorizmas neturi nieko bendro su Islamo religija. Tai pripažinta pasaulyje norma.

Kartu noriu pabrėžti tą labai svarbų momentą, kad naujas LR Seimo įstatymas reguliuoja visus svarbius musulmonų bendomenės Lenkijoje klausimus, tarp kurių yra turto klausimai, laisvų nuo darbo ir mokymosi dienų klausimas, musulmoniškų piliečių ganymo klausimas karo tarnyboje. Prie to įstatymo pritaikytas ir LMRS statutas, kuris patvirtintas tame kongrese. Manau, kad apie tokį įstatymą reikia galvoti ir mums, kas labai svarbu, kovojant prieš mūsų tautinės asimiliacijos procesus.

Noriu pabrėžti mūsų musulmonams labai svarbų momentą. Pagal apibrėžimą muftijus tai islamo teisės žinovas, aukštąjį mokslą baigęs pilietis, kuris savo nuomonę išreiškia fatvos formoje. Muftijus patarnauja dvasininkams ir kartu yra organizacijos (LMRS) vadovas.

Vaičių religijos mokymosi egzaminas Supraszlyje.

Soborin Sankt-Peterburgo mečetė

Ši mečetė turi tokias technines charakteristikas: Ilgis - 45 metrai, plotis - 32, pagrindinio kupolo aukštis - 39, minaretų aukštis - 48 metrai. Mečetė talpina iki 5000 žmonių. Jos pirmame aukšte - milžiniška salė, kurioje meldžiasi vyrai, antras aukštas skirtas moterims, trečiame - sekmdieninės mokyklos klasės, kur mokoma islamo pagrindų, totorių ir arabų kalbų.

Ant jos pagrindinio portalo užrašytos dvi datos: 1910.02.23 - 1920.04.30. Pirmoji data - tai oficiali statybos pradžia. Pirmosios pamaldos mečetėje įvyko 1913 metų vasario pabaigoje ir buvo skirtos carų Romanovų dinastijos 300 metų šventimo ceremonijai. Tuo būdu istorikai laikė, jog mečetės statyba truko 3 metus, o ant portalo iškalta data statybos laiką ilgina iki 10 metų. Ši problema išsiaiškinta visai neseniai, kai RMA religijos istorijos muziejuje buvo rasti visi

Sankt-Peterburgo mečetės fundatorius Bucharos emyras su sūnumi.

šios mečetės statybos dokumentai. Pabandykime labai trumpai aptarti pagrindinius mečetės statybos etapus, nes manau, jog tai įdomu ir mūsų skaitytojui.

Pradžioje apie mečetės statybos idėją. Vienas iš didžiausių šios statybos sponsorų ir organizatorių buvo to meto Bucharos emiras Abdul Achat Chanas. Jo veikiam dalyvavimui, aukštai kultūrai, besąlyginiam skoniui totoriai dėkingi už tai, kad to meto Rusijos sostinėje atsirado pagal aukso piūvio taisyklę statytas statinys užpildytas islamo meno asketiniu dvasingumu. Pastato geometrinis griežtumas ir jo tūrio monumentalumas sustiprintas sodriu granitines apdailos tonu. Į šviesų šiaurės dangų džiaugsmingu akordu įsmigo jos minaretai. Jos sferinis kūginis kupolas iš išorės pa-

denktas kobaltinio atspalvio majolika. Jos portalai turi arabų raštu rašytas ištraukas iš Korano surų. Bucharos emiro vaikai buvo auklėjami ir mokėsi kartu su Rusijos sosto ipėdiniu Nikolajumi Aleksandrovičium (būsimuoju Nikolajumi II). Todėl sėkminga mečetės

statybos organizacija abejoti neteko. Peterburge tuo metu jau gyveno virš 8000 totorių. 1905 m. spalio mėn. 5 d. buvo sudarytas mečetės statybos komitetas. Komitetą organizavo rašytojas - publicistas, teologijos daktaras A. Bajazitovas (1874-1911), pirmo totorių laikraščio „Nur“ redaktorius ir leidėjas. Komitetą sudarė 20 asmenų. Jo pirmininku buvo išrinktas pulkininkas Abdul Aziz Davletšinas. Šį komitetą 1906 m. sausio mėn. savo įsakymu patvirtino to meto Rusijos vidaus reikalų ministras P.G. Stolypinas. Mečetės statybai buvo nupirkti du sklypai taip vadinamoje Petrogrado pusėje (saloje), šalia Šventos Trejybės aikštės, dabartinio Kirovo (tuomet Kronverksko) prospekto pradžioje. Tai nūdienio Piterio centras.

Mečetės statybos projektas buvo padarytas konkurso tvarka. Tam tikslui architektų Draugija sudarė konkursinę komisiją, į kurią įėjo akademikai A.Pomerancevas, L.Benua, A.von Hogenas, architektai F.Lidvalis, A.Dmitrijevas, komisijos sekretoriumi tapo architektas S.Beliajevas. Komisija spaudoje paskelbė projekto technines sąlygas, statybos suma turėjo sudaryti 500 tūkst. aukso rublių, pastato kubatūra turėjo sudaryti apie 25,0 tūkst. m³. Konkurso pabaiga buvo nustatyta 1908 m. sausio mėn. 28 d.

Konkurso rezultatai buvo susumuoti 1908 m kovo mėn. 11 d. Viso po specialiais devizais, su voke pridėtomis autorių pavardėmis buvo pateikti 45 projektai. Tai buvo vienas iš žymiausių to meto Sankt-Peterburgo architektų Draugijos konkursų. Pirmas tris premijas po 3000 rublių gavo architektų N.Vasiljevo, M.Lialevičiaus ir M.Peretiatkovičiaus darbai. Komisija statybai pasiūlė N.Vasiljevo projektą, kurio devizas buvo „Timūras“.

Galutiniam projekto apiformimui N.Vasiljevas pritraukė savo kolegas A.von Hogeną, kurio autoritetas vyriausybiniuose sluoksniuose padėjo spręsti

Sankt-Peterburgo mečetės bendras vaizdas.

praktinius ir administracinius klausimus ir architektą Stefaną Samuilovičių Kričinskį, musulmonų bendruomenės narį, kuris turėjo didelę statybos darbų patirtį. S.Kričinskis kilęs iš žinomos LDK totorių šeimos, nuo Dovbučkų, netoli Ašmenos. Šios grupės galutinai paruoštą projektą, ypač jo fasadinę dalį atskirai savo parašu patvirtino Rusijos caras Nikolajus II. Tai buvo svarbu todėl, kad netoliese buvo Šv. Trejybės cerkvė, ir buvo svarbu, kad jos neužgožtų viena kitos.

1908 m. gruodžio mėn. 14 d. Sankt-Peterburgo miesto savivaldybė išdavė S.Kričinskiui liudijimą-leidimą vykdyti statybos darbus. Per 1909 m. atlikti taip vadinamo nulinio ciklo darbai. 1910 m. vasario mėn. Sankt-Peterburge su vizitu lankėsi Bucharos emiras, ir ta proga vasario 10 d. įvyko oficiali statybos pradžios ceremonija. Čia gal verta paminėti, jog Bucharos emiras paaukojo mečetės

Mečetės salės liustra.

statybai pusę reikalingų lėšų. Iki 1910 m. vasaros buvo baigti statybinių konstrukcijų darbai ir prasidėjo apdaila. Šiuos darbus atliko vokiečių architektas ir rangovas H.Kanas. Jam vadovaujant atlikti visi granitavimo darbai, granitinės skulptūros darbai, visi Koraniniai užra-

šai ant granito, kupolo ir abiejų minaretų padengimo majolika darbai.

1911 m. rugpiūčio mėn. arch. N.Vasiljevas atliko tarnybinio fligelio prie mečetės projektą. Tame fligelyje įrengtos gusliaus priėmimo patalpos, katilinė, pagalbinių techninės tarnybos. Šio pastato

statyba ir įrengimas pilnai baigti 1913 m. rudenį.

1913 m. vasario 9 d. Mečetės statybos komitetas gavo iš vidaus reikalų ministro leidimą, kad tą patį metų vasario 21 d. pravesti pirmąjį namazą Romanovų

(*Nukelta į 8-tą psl.*)

Abu-Bekiras Chaleckis

(1914 03 16–2004 03 11)

Abu-Bekiras Chaleckis (pirmas iš dešinės), jo brolis Jachja, ir atvykusi iš Sankt Peterburgo giminaitė Elvyra Melech (Viazmenskaja).

Nuotrauka daryta apie 1994 m. prie Jachjos Chaleckio namų Niujorke.

Persikėlęs per upę jis pateko į vokiečių nelaisvę. Drauge su kitais belaisviais traukiniu vežamais į Vokietiją, vagono grindyse išdaužė skylę ir pabėgo. Pėčias ėjo namo per Vakarų Ukrainą. Buvo sučiuptas ir perduotas Tarybų valdžios atstovams. Vežamam į Rusijos gilumą pakartotinai pavyko pabėgti.

1939 m. pabaigoje Abu-Bekiras sugrįžo į gimtąjį Vilnių. Jis buvo tiek apskuręs ir sulysęs, jog sutikusi Lukiškių aikštėje motina jo nepažino. Tais pačiais metais jam gimė dukra Laila.

1943 m. drauge su kitais Lietuvos totorių jaunuoliais (kurių tarpe buvo D.Adamavičius ir J.Ščuckis), jis su savo šeima ir dviem jaunesniais broliais Iskanderu ir Jachja išvažiavo studijuoti į Vieną. Iskanderas pasirinko melioracijos mokslus, Jachja – inžinieriaus-elektriko, o Abu-Bekiras – medicinos. 1944 m. Vienoje juos aplankė motina, kuriai jie siūlė pasilikti kartu, bet ši, nenorėdama likimo valiai palikti vyro Suleimano, sugrįžo į Vilnių.

Abu-Bekiro ir jo brolių mokslai truko neilgai, – netrukus jie atsидūrė Vokietijoje. Karui einant į pabaigą, vietoje, kurioje jie apsistojo, užėmė Raudonoji armija, iš vokiečių našlės, pas kurią jie gyveno, buvo konfiskuotas namas, todėl drauge su savo šeimininke jie atsидūrė gatvėje. Norėdami padėti našlei, jie kaip imanydami

vertėsi: dirbo krovikais, kitą juodą darbą. Po mėnesio teritorija perėjo amerikiečių žinion, ir vokiečių savo namą atgavo. Matydama, kaip dėl jos kritinėje situacijoje stengėsi broliai, ji įvaikino jauniausiąjį – Iskanderą, – jis tapo Rudolfu. Tokiu būdu Iskanderas pasiliko Vokietijoje, o Abu-Bekiras ir Jachja iš jos pasitraukė. Abu-Bekiras pateko į Australiją, o Jachja į Jungtines Amerikos Valstijas.

Abu-Bekiras Chaleckis ilgą laiką buvo Australijos musulmonų komiteto pirmininku, vertėsi medicinos praktika.

1952 m. mirė jo žmona Džemila, o 1960 m. ištekėjo dukra Laila.

Po karo, Lietuvoje įsitvirtinus Tarybų valdžiai, Aiša Chalecka ilgą laiką nežinojo apie tolimesnį savo sūnų likimą. Tik vėliau, chruščioviškojo „atlydžio“ metais, aplinkiniais keliais per pažįstamus žmones pradėjo gauti nuo jų laiškus. Bet toks susirašinėjimas buvo gana rizikingas. Todėl 1956 m. palaidojusi vyrą, ji ėmė galvoti, kaip išvažiuoti iš TSRS. 1961 m. įveikusi „geležinę uždangą“ ji išvažiavo į Australiją pas Abu-Bekirą. Vėliau persikėlė gyventi pas savo vidurinį sūnų Jachją į Niujorką. Aiša Chalecka mirė 1976 kovo 5 dieną, eidama 86 metus. Palaidota Niujorko musulmonų kapinėse.

Po motinos mirties Abu-Bekiras persikėlė gyventi į Kanadą, kur tuo metu studijavo dukters Lailos duktė Džemila (Jamilah), vėliau tapusi Murray. Ten jis vedė antrą kartą – Walidą Mellitą Chalecki.

Pirmą kartą po karo ir paskutinį kartą savo gyvenime Abu-Bekiras Chaleckis, po 59 metų pertraukos, lankėsi Vilniuje 2002 metų vasarą. Tada jis atvyko su gyvenančia Malaizijoje dukra Laila Taib ir jos šeima. Per trumpą dviejų dienų viešnagę jis aplankė svarbiausias savo gyvenime vietas: Liepkalnio kapinaites, kur palaidotas jo tėvas, Keturiasdešimt totorių kapines, kuriose ilsisi jo artimieji, šio kaimo mečete, buvusį Lukiškių priemiestį, – kadaise ten stūksojo mečete, ir ten prabėgo jo vaikystė, pasivaikščiojo siauromis Vilniaus senamiesčio gatvelėmis. Išlipęs iš lėktuvo tarptautiniame Vilniaus aerouoste – kur jo jau laukė minia giminių – jis su ašaromis akyse sušuko: „Vilniau, išsvajotasis mano Vilniau...“ Abu-Bekiras Chaleckis buvo paskutinis savo kartos šeimos atstovas, – jo jaunesnieji broliai Iskanderas ir Jachja mirė keliais metais anksčiau.

Dr. Adas JAKUBAUSKAS

Mus pasiekė liūdna žinia, kad Kanadoje, Otavos mieste, eidamas 90 metus, mirė Abu-Bekiras Chaleckis. Vyresnės kartos vilniečiai, tikriausiai prisimena, kad Chaleckių šeima gyveno Lukiškių priemiestyje šalia mečetės ir kapinaičių. Tai buvo nepaprastai svetingi ir draugiški žmonės: su jais bičiuliavosi dauguma Vilniaus totorių, pas juos ne kartą rasdavo nakvynę reikalų į Vilnių tvarkyti atvykę mūsų tautiečiai iš Butrimonių, Trakininkų, Raižių ar Alytaus. Abu-Bekiras gimė Suleimano ir Aišos Chaleckių šeimoje. Jo tėvas Suleimanas Chaleckis (1884-1956), Vilniaus mečetės muedzinas ir hodža, buvo kilęs iš Raižių kaimo, motina (iš namų–Ščucka) – gimusi Vilniuje.

Abu-Bekiras tuo laikmečiu buvo gerai išsilavinęs žmogus: mokėsi Puškino vardo gimnazijoje Vilniuje (čia susipažino su savo būsimąja žmona Džemila), vėliau įstojo į Grudzinsko (šalia Gdansko) Karo mokyklą, kurią baigė su pagyrimu. Už gerą mokymąsi gavęs poručiko laipsnį (dab. vyresniojo leitenanto) jis buvo paskirtas į Naujosios Vilnios 13 Ulonų pulko Totorių eskadroną, kuriam iš pradžių vadovavo rotmistras Michalas Bohdanovičius, o vėliau – Aleksandras Iljasevičius. 1939 m. Abu-Bekirui Chaleckiui suteiktas kapitono laipsnis.

Kaip žinia, Antrasis pasaulinis karas prasidėjo 1939 m. rugsėjo 1d. hitlerinei Vokietijai užpuolus Lenkiją. 13 ulonų pulkas, o kartu ir Totorių eskadronas, buvo išsiųsti atremti keliskart stipresnio priešo. Apytikriai galima pasekti 13 ulonų pulko kovų kelią: jis buvo įjungtas į Vilniaus kavalerijos brigadą, kuri savo ruožtu priklausė armijai „Prusy“. 1939 m. rugsėjo 3-4 dienomis brigada buvo dislokuota prie Lubienio, o rugsėjo 9 dieną atsидūrė ties Maciejovicomis. Įvyko keletas rimtų susidūrimų su priešu. Rugsėjo 10 dienos naktį, 13 ulonų pulkui buvo įsakyta persikelti į rytinį Vyslos krantą ties Vielkolaso kaimu. Vokiečių aviacija ir artilerija prieš jį atidengė tokią stiprią ugnį, kad besikeliantys per upę ulonai ir jų arkliai buvo sumaitoti, tarsi perleisti per mėsmale. Gyvi išliko vos keletas žmonių, tame tarpe ir Abu-Bekiras Chaleckis. Vysla buvo užtvindyta žmonių ir arklių lavonais, todėl jam teko ne plaukti, bet šliaužti į kitą krantą žuvusių ulonų ir jų žirgų kūnais. Iki kranto likus kelioms dešimtims metrų, jam pavyko įsikibti į šalia plaukiančio arklio uodegą ir taip išsigelbėti.

Soborin□ Sankt-Peterburgo me□et□

(Atkelta iš 7-to psl.)

dinastijos 300 metų švenčių proga. Tuo metu mečetės statyba dar nebuvo pilnai užbaigta, bet patalpos jau buvo šildomos ir pamaldos galėjo vykti. Visus 1913 ir 1914 metus tęsėsi mečetės apdailos darbai, kurių apimtis iš tikrųjų buvo milžiniška. 1914 m. buvo atlikta tarpinė mečetės statybos išlaidų sąmata, kuri parodė, jog iki to laiko aukomis buvo surinkta 700 tūkst. aukso rublių, statybai išleista 660 tūkst. ir dar daug darbų liko neatlikta.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui mečetės užbaigimo darbai sulėtėjo, bet vyko. Vyko jie ir po 1917 m. spalio revoliucijos. Tuo laikotarpiu statybos vadovui S.Kričinskiui medžiagų klausimu du kartus buvo leista išvažiuoti į Suomiją. 1920 m. Soborinės mečetės atsiskaitomosios sąskaitos Azovo-Dono ir Volgos-Kamos bankuose buvo areštuotos, ir Liaudies Ūkio Taryba visus darbus nutraukė.

Mečetės Taryba iš 20 musulmonų atstovų Petrogrado Taryboje buvo įregistruota 1920 m. balandžio 30 d. Tą dieną buvo Ramadan Bairamas, nuo kurio Soborinėje mečetėje prasidėjo reguliarios pamaldos. Ši data buvo įrašyta ant mečetės pagrindinio portalo. Dar 1923 m. S.Kričinskis suprojektavo špyžinį mečetės aptvėrimą ir savo lėšomis jį įrengė.

Negailėstingame įvykių sūkurėje susipynė žmonių ir pastatų likimai. 1914 m. mirė A.von Hogenas. 1919 m. arch. N.Vasiljevas išvyko į Krymą, o po to emigravo. Prie mečetės liko tik Stefanus Kričinskis. Yra pagrindo manyti, jog 1923 m. drauge su mečetės Tarybos dalim jis buvo sušaudytas. 1924 m. dalis mečetės turto buvo konfiskuota, išgrobta. 1940 m. birželyje pamaldos buvo nutrauktos, pastatas buvo atiduotas medicininiam

Mečetės guslių patalpa.

Vakarinis mečetės minaretas.

įrengimų sandėliui. Nuo 1941 m. mečetė buvo perduota saugumo organams, ir ten įrengtas archyvas.

1950 metais Leningrade gyveno apie 15 tūkstančių tikinčiųjų musulmonų, kurie ne kartą kreipėsi į miesto Tarybą su prašymu grąžinti mečetę. Tik 1956 m., prašant Indonezijos prezidentui daktarui Sukarno ir Indijos premjer-ministrui D.Neru, miesto Taryba atidavė ją tikintiesiems. Nuo to laiko joje reguliariai vyksta pamaldos. Nuo 1968 m. mečetei suteiktas architektūros paminklo statusas, ir ji globojama valstybės.

1924-1956 metai paliko žymius niokavimo ir pastato apleidimo pėdsakus.

Šiuo metu Sankt-Peterburge gyvena apie 250 tūkstančių totorių. 2003 metais miestas šventė 300 metų jubiliejų. Jo sutvarkymui buvo skirta 1,3 milijardo JAV dolerių. Dalis jųėjo ir mečetės restauravimui. Tų pinigų aiškiai stigo, todėl prie mečetės restauravimo darbų finansais prisidėjo Tatarstanas. Šiuo metu restauravimo darbai eina į pabaigą, jų pasėkoje tikintieji gavo savo šventyklą, o miestas - puikų architektūrinį ansamblį. Be to, mieste jau prasidėjo naujos didelės mečetės statyba, kurioje finansiškai dalyvauja Maskvos Muftijų Taryba, Tatarstano Ministrų Taryba. Netrukus mieste veiks dvi puikios mečetės, o mes atsiminsime, jog Sankt-Peterburgo Sobori-

nės mečetės statyboje savo žymų pėdsaką paliko mūsų tėvynainis architektas Stefanus Kričinskis.

Pagal internetą straipsnį paruošė
R.Makaveckas.

Įvyko Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos komiteto posėdis

Kovo pradžioje įvyko Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos komiteto posėdis. Pagrindiniu dienotvarkės klausimu buvo eilinio Lietuvos totorių oriento pravedimas. Lietuvoje, Lenkijoje ir Baltarusijoje orientais vadinamos mokslinės-praktinės konferencijos, skirtos LDK totorių istorijai, kultūrai, religijai, tradicijoms. Priimtas sprendimas praveisti orientą liepos pradžioje ir pakviesti į jį mokslininkus-orientologus iš Lenkijos, Baltarusijos, Maskvos, Tatarstano, Ukrainos.

Kiekvieno mėnesio pirmąjį ir trečiąjį pirmadienį nuo 17.00 iki 17.30 val. per Lietuvos radijo stotį "Klasika" klausykitės laidos totoriams su jos vedėju Ismailu Jakubovskiu.

Mirus Motiejui Asanavičiui,
nuoširdžiai užjaučiame žmoną Emiliją, dukras Marytę, Ziną, Liusę ir kitus artimuosius.

Alytaus apskrities totorių bendruomenė

Mirus Juozui Chaleckui,
nuoširdžiai užjaučiame žmoną Halimą, dukras Tanią ir Tamarą, sūnų Valių ir kitus artimuosius.

Alytaus apskrities totorių bendruomenė

Mirus Kostui Ridzvanavičiui,
nuoširdžiai užjaučiame mamą Feliciją, žmoną Onutę, dukrą ir sūnų, brolių Aleksą ir kitus artimuosius.

Alytaus apskrities totorių bendruomenė

Lietuvių fotografai

Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos laikraštis

Totorių g. 6, 3000 Kaunas
Leidžiamas nuo 1995 m. sausio mėn.
SL Nr.238

Vyr. redaktorius: Galimas Sitdykovas ☎ 8-37-760816, E-mail: galsit@delfi.lt

Ats. sekretorius: Adas Jakubauskas ☎ 8-5-2605869, mob.8-682-72328

Redakcinės kolegijos nariai:

R. Makaveckas ☎ 8-37-390641,

M. Milkamanavičienė ☎ 8-315-27929,

J.Ridzvanavičius ☎ 8-37-736802,

E-mail: ridzjona@pit.ktu.lt

Spausdino: KTU spaustuvė, užsakymo Nr.

Autorių ir redakcijos nuomonės gali nesutapti.

R. Jakubauskas ☎ 8-37-716885 mob.

8-674-17710 E-mail: rrj73@kalnieciai.lt,

A. Asanavičius ☎ 8-5-2771821

I. Mažitova ☎ 8-37-725758

Tiražas - 500 egz.